

Trivia & Varia

- **David Ojstrah** (Давид Ойстрах; Odesa, 30.09.1908. - Amsterdam, 24.10.1974.) čuveni je sovjetski violinist, violist i dirigent.
- **Žan-Pjer Rampal** (Jean-Pierre Rampal; Marselj, 07.01.1922. - Pariz, 20.05.2000.) bio je francuski flautist, jedan od značajnijih svjetskih izvođača.
- **Transkripcija** u muzici predstavlja preradu nekog dela za drugi instrument ili glas. Iako je transkripcija kontroverzna, često se koristi. U baroku su dela često pisana bez posebno označenog solističkog instrumenta, pa je zamena instrumenta bila laka. Ali, kad su kompozitori počeli navoditi izričit instrument, javila se potreba da se delo prilagodi novom instrumentu. Pritom se nastoji da se odrazi srž dela (raspoloženje), a ne da se odsviraju iste note.
- **Sonatna forma**, sonatni oblik, ili *sonata-allegro* je struktura najčešće prvog brzog stavka nekog višestavačnog dela (sonate, simfonije) koja se formirala u klasicizmu u 18. veku. Struktura "formalnog modela" se sastoji od ekspozicije, razvoja i reprize. Ekspozicija uvodi jednu ili dve teme stavka, obično u kontrastnom stilu, a zaključuje se završnom temom. U razvoju se teme razrađuju, a u reprizi se ponavljaju izmenjene teme iz ekspozicije.
- **Koda** (iz klasičnolatinskog *cauda*, preko vulgarnolatinskog i italijanskog *coda* - doslovno "rep") je muzički pasaż kojim završava muzičko delo ili stavak. Može sadržavati samo nekoliko taktova, ali i čitavu tematsku epizodu, kao sažetak ili osvrt na prethodno izloženi materijal. U muzičkoj notaciji znak za kodu se postavlja na početak kode i služi kao oznaka za navigaciju (npr. za ponavljanje *Dal segno al Coda* - od znaka do kode).
- **Pasakalja** (it. *passacaglia*, fr. *passacaille*, šp. *pasacalle*) je ulična muzika u zemljama Južne Amerike. Svira se kao marš ili brzi ples. U 16. veku došla je u Francusku i Italiju. Obično je u 3/4 taktu.
- **Šakon** (fr. *chaconne*; šp. *chacona*) je ples umerenog tempa u 3/4 taktu, verovatno poreklom iz Španije, popularan u Evropi od 16. do 18. veka

Izvori (abecedno):

- imslp.org
- scholarworks.calstate.edu
- www.allmusic.com
- www.enciklopedija.hr
- www.runyanprogramnotes.com

♦ **Zahvala umetnicima – aplauz i ovacije.** Po završetku dela, sačekajte da se i poslednja nota rasprši u prostoru pre nego što počnete aplaudirati. Po muzičkom bontonu, **aplauz između stavaka koncerta ili simfonije smatra se ometanjem i po pravilu se ne aplaudira**, osim ako se ne radi o prvom izvođenju dela kome prisustvuje autor. Ako vam se izvođenje naročito sviđa, možete uzvikivati pohvale. Uobičajene su: ženama **bravá!**, muškarcima **bravó!** i skupno **bravi!**. Uz intenzivan aplauz umetnici mogu izvesti **bis**, ali to možete i tražiti uzvikom **bis!** (lat. dvaput), a to još istaknuti ustajanjem. Može se, naravno, izraziti i negodovanje uzvikom **bu!**, ali sumnjam da će ikad izvođenje biti toliko loše, dovoljno je samo ne aplaudirati ako vam se izvođenje ne sviđa.

Kôd sadrži podatke o autoru i adresu web stranice na kojoj se nalazi ovaj vodič u elektronskom obliku, kao i druge zanimljivosti. Ako nemate čitač kôdova, možete pristupiti otvaranjem adrese <http://bonc1.users.sbb.rs/> ili na Google-u potražiti tu stranicu kao "**rat protiv slova a**".

Vladimir Bonč-Brujević

NESLUŽBENI VODIČ KROZ PROGRAM KONCERTA NIŠKOG SIMFONIJSKOG ORKESTRA

[NIŠKI SIMFONIJSKI ORKESTAR NIJE UKLJUČEN U IZRADU]

PREMIJERNI KONCERT PETAK, 25. NOVEMBRA 2022. U 20 SATI SALA NIŠKOG SIMFONIJSKOG ORKESTRA

...

Dirigent: **Milena Injac**

Solist: **Angelina Nikolić**, flauta

Niški simfonijski orkestar

...

P R O G R A M

Aram Hačaturjan **Koncert za violinu i orkestar u d-molu**

(transkripcija za flautu)

1. *Allegro con fermezza*
2. *Andante sostenuto*
3. *Allegro vivace*

Johanes Brams **Simfonija br. 4 u e-molu op. 98**

1. *Allegro non troppo*
2. *Andante moderato*
3. *Allegro giocoso*
4. *Allegro energico e passionato*

O izvođačima

Milena Injac, dirigentica - biografiju možete pročitati u službenom programu NSO-a.

Angelina Nikolić, flauta (1993. Jagodina) - biografiju možete pročitati u službenom programu NSO-a.

Niški simfonijski orkestar osnovan je 1952. godine pod imenom "Simfonijski orkestar Radio Niša" i od tada jedna je od najznačajnijih institucija kulture u Srbiji. Sarađivao je s mnogobrojnim vodećim umetnicima iz zemlje i inostranstva. Nastupao je širom Evrope, kao i na značajnijim festivalima, na primer na Dubrovačkim ljetnjim igrama, Mokranjčevim danima u Negotinu i festivalu *Olympus* u Grčkoj. NSO je osnivač i organizator Niških muzičkih svečanosti (NIMUS), značajnog festivala s 30-godišnjom tradicijom. Za svoj rad Orkestar je dobio više nagrada i priznanja.

Stalni sastav orkestra (podaci su preuzeti sa službene stranice NSO-a, gde stanje nije ažurirano od početka 2018. godine):

Prve violine	Viole	Flaute	Horne
Stanislava Alađozovski koncertmajstor	Vladan Veljković principal	???	Danilo Filipović principal
Sanja Jović Đorđević zam. koncertmajstora	Saška Stojanov Krstić zamenik principala	Oboe	Jelena Nikolić Srđan Kurtić
Katarina Pešić	Irena Veljković	Marjan Radevski principal	Milan Azirović
Jelena Gušić	Suzana Savić	Klarineti	Trube
Slobodan Jevtić	Violončela	Saša Minčić principal	Darko Dimitrijević principal
Bojana Đolović	Nataša Palić principal	Aleksandar Mitić	Aleksandar Milenković
Druge violine	Kontrabasi	Fagoti	Tromboni
Tatjana Mijović Petrović principal	Aleksandra Petrović zamenik principala	Đorđi Alađozovski principal	Nenad Vuksanović principal
Dejan Sotirovski zamenik principala	Ana Stanković		Bojan Vidanović
Jelena Kocić	Andrija Petrović		
Sandra Rakonjac	Kontrabasi		
Snežana Jovanović	Milovan Dimić principal		

NSO redovno honorarno upošljava još nekoliko muzičara za dopunu orkestra (podaci nedostupni).

Kompozitori i dela

[[podvučeni tekst](#) ima dodatno objašnjenje na kraju vodiča]

Aram Iljič Hačaturjan (Арам Ильич Хачатурян; Tbilisi, 06.06.1903. - Moskva, 01.05.1978.) bio je jermenski kompozitor, dirigent i pedagog. U Moskvi je od 1922. do 1929. godine učio violončelo i kompoziciju u muzičkoj školi Gnjesin, a od 1929. do 1937. godine kompoziciju na Moskovskom konzervatoriju. Zauzimao je važne položaje u Društvu sovjetskih kompozitora, a od 1950. godine bio je profesor kompozicije na Konzervatoriju i školi Gnjesin. Njegov opus je spoj folklorne muzike Jermenije, Kavkaza i zapadnoevropske tradicije, a obuhvata veliki broj žanrova (orkestarska, koncertantna, klavirska, vokalna, scenska i filmska muzika). Značajna dela su mu Koncert za klavir i orkestar (koji ga je i proslavio), baleti "Gajana" i "Spartak", a napisao je i muziku za himnu Jermenske SSR (službena od 1944. do 1991. godine).

• Koncert za violinu i orkestar u d-molu (transkripcija za flautu)

Hačaturjan je 1940. godine za **Davidu Ojstraha** napisao Koncert za violinu i orkestar u d-molu i njemu ga posvetio. Ojstrah je značajno pomogao Hačaturjanu svojim sugestijama i savetima, a bio je i solist na premijeri 16.11.1940. u Moskvi. Koncert je doživeo veliki uspeh, toliki da je Hačaturjan 1941. godine dobio Staljinovu nagradu za umetnost, i od tada se ustalio u violinskom repertoaru.

Za violinu je napisano bezbroj dela, dok ih je za flautu kudikamo manje. Da bi obogatio repertoar za flautu, francuski flautist Žan-Pjer Rampal se 20-ak godina kasnije obratio Hačaturjanu da

napiše koncert za flautu. Hačaturjan mu nije udovoljio, ali mu je *dao zeleno svetlo* da može Koncert za violinu preraditi za flautu. Rampal je 1967. godine uradio transkripciju, vodeći računa o mogućnostima violine i flaute; naravno, napisao je svoju kadencu koja je odgovarala njegovoj virtuoznosti na flauti.

Prvi stavak u sonatnoj formi otvara celi orkestar, a solo flauta odmah nastavlja svojom energičnom plesnom temom. Gotovo hipnotički ritmovi i snažni akcenti prenose je dalje. Konačno se javljaju kontrastne teme, lirske i donekle pseudo-orijentalne, koje vode u srednji deo uokviren solističkim kadicama. Druga kadenca, koju je napisao Rampal, je opširna, a u mirnom početku flauta se izmenjuje sa solo klarinetom. Muzika dobija na intenzitetu, a rekapitulacija tema vodi do kraja.

Solo fagot, a zatim i klarinet pripremaju sumorno raspoloženje drugog stavka. Kroz celi stavak solo flauta tromo evocira egzotizam koji je karakterističan za jermenske kompozitore. Dramatična erupcija blizu sredine stavka daje kontrast, pre nego što se vrati sumorna atmosfera.

Treći stavak je bujno i razigrano finale, s očitim uticajem jermenske narodne muzike. Otvara ga duži orkestarski uvod, a zatim ustupa mesto flauti. Flauta pokreće središnju temu raznolikim obradama tema prvog stavka.

Uobičajeno trajanje koncerta je oko 35 minuta (Jean-Pierre Rampal, flauta, *National Orchestra Of The O.R.T.F.*, Jean Martinon, iz 1976. godine: 13:25 + 12:45 + 10:05 = 36:15).

Johanes Brams (Johannes Brahms; Hamburg, 07.05.1833 - Beč, 03.04.1897.) bio je nemački kompozitor, pijanist i dirigent iz perioda romantizma. Veći deo profesionalnog života proveo je u Beču, gde je bio lider muzičke scene, a slovi za jednog od značajnijih kompozitora druge polovine 19. veka. Oko 120 njegovih opusa obuhvata orkestarska dela (među kojima su 4 simfonije), 4 koncerta, kamerna dela, kompozicije za klavir, vokalne kompozicije (horovi i više od 200 solo pesama u 36 opusa) te razne aranžmane i transkripcije.

• Simfonija br. 4 u e-molu op. 98

Ne postoje zapisi o datumu nastanka simfonije. Po prikupljenim podacima, prva dva stavka nastala su u jesen 1884. godine, a druga dva u maju i junu 1885. godine. Premijerno je izvedena 25.10.1885. godine u Majningenu.

Prvi stavak je u sonatnoj formi. Kroz stavak se provlači motiv para nota s pauzom. Figura fanfara vodi u drugu temu violončela i rogova. Nema klasične razrade, već teme samo prođu do reprize i kode.

Rogovi uvode prvu temu drugog stavka, koju zatim preuzimaju klarineti praćeni picikatom gudača, koji, pak, vode u drugu ideju s mnoštvom oblika. Vraća se prva tema kao što je i počela.

Treći stavak ima karakter skerca, razigrane kompozicije, ali je u modifikovanoj sonatnoj formi, bez trija. Usto, umesto uobičajenog 3/4, takt je 2/4. Naravno, dve su teme, ali je druga skoro izostavljena u razvoju i kodi.

Četvrti stavak je baziran na pasakalji (koju je Brams nazvao šakon), temi iz Bahove kantate *Nach dir, Herr, verlangst mich*, BWV 150 (Za tobom, Gospode, čeznem). Sastoji se od teme i 30 kratkih varijacija, a završava kodom s isprekidanim varijacijama.

Uobičajeno trajanje Simfonije je duže od 40 minuta (*Wiener Philharmoniker*, Karl Böhm, iz 1975. godine: 13:18 + 12:06 + 6:42 + 10:23 = 42:29).